

Innhold

Forord	13
Innledning	17
Spedbarnsbarnevernet i Norge	19
Behov for spesialkompetanse	21
Menneskelig og samfunnsøkonomisk gevinst ved tidlig innsats ...	21
Hjelpenes egen sårbarhet	22
Bokas innhold	23
Kapittel 1	
Tidlig utvikling	25
Transaksjonsmodellen	25
Fosterlivets betydning	27
Graviditetens psykologi	28
Barnets kapasitet ved fødsel	29
Utvikling etter fødsel	30
Intuitiv foreldreatferd	30
Tidlig hjerneutvikling	32
Hjernens oppbygning	33
Epigenetikk	34
Differensiell mottakelighet	35
Resiliens, beskyttelse og risiko	35
Resiliens	36
Beskyttende prosesser	37
Risikofaktorer – trekk ved barna	38
Risikofaktorer knyttet til foreldre og det sosiale miljøet	38
Konsekvenser av negative barndomsopplevelser	40
Kapittel 2	
Utviklingstemaer i de første leveårene	42
Null til tre måneder: tidlig regulering	43
Regulering av fysiologiske prosesser	43
Regulering av motorikk	44
Regulering av tilstander	44
Regulering av sosial atferd	45

Tre til seks måneder: sosial utveksling	47
Seks til ni måneder: samspill med variasjon og etablering av tilknytning	48
Ni til tolv måneder: delt oppmerksomhet og gjensidig kommunikasjon om objekter	49
Andre og tredje leveår: bruk av språk, forhandlinger og konfliktløsning	51
Kapittel 3	
Utvikling av tilknytning	53
Indre arbeidsmodeller	53
Brudd og reparasjon i sosial samhandling	54
Følelsesmessig inntoning	56
Manglende følelsesmessig inntoning	57
Selektiv følelsesmessig inntoning	58
Tilknytning	59
Tilknytningsatferd og utvikling av tilknytning	60
Tilknytningsstrategi og tilknytningens kvalitet	62
Kapittel 4	
Vold og omsorgssvikt i tidlig levealder	65
Vanskjøtsel	66
Ulike former for vold	68
Seksuelle overgrep	72
Kapittel 5	
Foreldrefungering som utgjør risiko	76
Foreldre med psykiske plager eller lidelser	77
Depresjon hos mødre	78
Foreldre med personlighetsforstyrrelser	80
Traumatiserte foreldre	81
Foreldre med rusavhengighet	82
Hva rusavhengighet gjør med hjernen	83
Barn som motivasjonskilde og som belastning	84
Foreldre med nedsatt kognitiv fungering	86
Foreldres egen oppveksthistorie	91
Kapittel 6	
Reguleringsvansker	92
Betydningen av temperament	92

Tidlige tegn på reguleringsvansker	93
Stress-symptomer hos spedbarn.	94
Spedbarns selvroende kapasitet	95
Vansker med regulering av autonome prosesser og motorikk . .	97
Vansker med tilstandsregulering	97
Vansker med regulering av sanseintrykk	98
Tegn på reguleringsvansker etter de første levemåneder	100
Tidlig tilknytning, mentalisering og regulering.	101
Kapittel 7	
Utviklingstraumer.	104
Utviklingstraume foreslått som egen diagnose	105
Hvordan stressbelastninger virker på tidlig hjerneutvikling	107
De ulike hjernestrukturenes funksjon	107
Stresshormoner	109
Toleransevinduet	110
Dissosiering.	112
Kliniske eksempler.	113
Konsekvenser av fravær av reguleringshjelp og omsorg	118
Kapittel 8	
Eksponering for alkohol og nikotin i fosterlivet	121
Betegnelsen rusmisbruk og ruseksponering	121
Fra eksponering til skade	121
Alkohol.	123
Alkoholkonsum i graviditeten	123
Diagnostisering av alkoholskader	124
Forekomst av FAS(D)	128
Skadeomfang ved alkoholeksponering i fosterlivet	128
Alkoholens skader på barnets sentralnervesystem	128
Risikofaktorer og prognose for utviklingen	131
Primære og sekundære vansker som følge av alkoholeksponering	131
Symptomendringer etter hvert som barnet blir eldre	133
Oppfølging av barn med alkoholskader	135
Nikotin.	137
Forekomst av røyking og snusing	137
Risiko i fosterlivet og vansker i spedbarnsalderen	137
Snus versus sigaretter.	138
Effekter på barna når de blir eldre	139

Kapittel 9

Eksponering for illegale rusmidler og medikamenter i fosterlivet ..	141
Ulike stoffer og medikamenter i vanlig bruk	141
Effekter av eksponering for reseptfrie smertestillende som paracetamol	141
Effekter av cannabis	142
Effekter av enkelte andre rusmidler	143
Psykofarmaka i svangerskapet	144
Effekter av eksponering for beroligende legemidler	145
Effekter av opioider	146
Neonatalt abstinenssyndrom (NAS)	148
Legemiddelassistert rehabilitering ved rusavhengighet (LAR)	150
Avsluttende kommentar til de to kapitlene om alkohol, rus og medikamenteksponering i fosterlivet	155

Kapittel 10

Generelle betraktninger om utredningsarbeid	158
Poliklinisk eller døgnbasert utredning	158
Kjernen i utredningsarbeidet	161
Utredningskompetanse	162
Utfordringer i utredningsarbeidet	162
Metoder	164

Kapittel 11

Utredning av barnets utvikling og psykiske helse	166
Tidlig regulering	168
Døgnklokker/døgnlinjaler	168
Newborn Behavioral Observations (NBO)	168
Neonatalt abstinenssyndrom (NAS) – kartlegging	170
Vurdering av sanse- og reguleringsproblematikk senere i sped- og småbarnsalder	171
Test of Sensory Functions in Infants (TSFI)	171
Mental, motorisk og språklig fungering	172
Bayley Scales of Infant Development III	172
Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence (WPPSI-IV)	173
Ages and stages questionnaires (ASQ)	174
Sosioemosjonell fungering	176
Ages and Stages Questionnaire: Social-Emotional (ASQ:SE)	176
Symptomer på psykiske vansker og diagnostiske forslag	177

Child Behavior Check List (CBCL)	178
Caregiver – Teacher Report Form (TRF)	178
Traumekartlegging for de minste	179
Trauma Symptom Checklist for Young Children (TSCYK)	179
Kapittel 12	
Utredning av samspill	181
Rammer for samspillsobservasjon	181
Utviklingsstøttende kommunikasjonsprinsipper	184
Spesifikke metoder for analyse av samspill	187
CARE-Index	187
Crowell-prosedyren	190
Marschak Interaction Method (MIM)	193
Parent-Child Early Relational Assessment (PCERA)	194
Kapittel 13	
Utredning av tilknytning	195
Fremmedsituasjonen	196
ABC-modellen	198
Videreutvikling av tilknytningskategorisering	198
Førskoledelen av DMM	200
Tilknytningsstrategier som henger sammen med helseskadelig omsorg	201
Falsk positiv affekt, underkastende og truende atferd	202
A- og C-strategier utenfor det normative området	202
Working Model of the Child Interview (WMCI)	205
Analyse og skåring	206
Bruksområder for WMCI	212
Kommentar til vurdering av tilknytning	214
Kapittel 14	
Utredning av foreldres omsorgskapasitet	215
Tilrettelegging for samarbeid	216
Utredning av foreldres kognitive fungering, helse og forhold til rusmidler	217
Omsorgshistoriens betydning	220
Omsorgshistorien til det lille barnet	220
Omsorgshistorien til andre barn i familien	221
Foreldrenes omsorgshistorie	223
Utredning av kvalitet og stabilitet i sosiale relasjoner	223

Intuitive foreldreferdigheter	225
Foreldres kapasitet til refleksjon.	227
Foreldrenes kapasitet til struktur, planlegging og ledelse	230
Foreldres endringskapasitet	232
Kapittel 15	
Overordnede vurderinger i utredningsarbeidet	236
Omsorgsregnskapet	236
DC: 0–5 gjennomgang	238
Konklusjoner og forslag til tiltak	242
Kapittel 16	
Endringsarbeid og behandlingsomsorg	243
Endringsarbeid mens barnet er i mors mage	243
Endringsarbeid etter at barnet er født.	245
Døgnbehandling for sårbare barn med sårbare foreldre	245
Alinesamtalene	246
Fordeler og ulemper med døgnbehandling	247
Polikliniske behandlings- og veiledningsprogrammer.	247
Implementering av metoder	248
Behandlingsprinsipper når barn har vært utsatt for vold i familien	249
Hjelpen må nå fram til barnet.	252
Utfordringer og muligheter i endringsarbeid og behandling	254
Behandlingsomsorg til sårbare sped- og småbarn.	254
Forståelsesrammer for behandlingsomsorg	255
Behandlingsomsorgens innhold	256
Kapittel 17	
Behandlingsomsorg i praksis	260
Behandlingsomsorg for barn eksponert for omsorgssvikt og vold.	260
Anita, to måneder, utsatt for vold og omsorgssvikt	261
Natalia, 18 måneder, utsatt for vold og omsorgssvikt.	262
Oscar, to år, utsatt for vanskjøtsel.	264
Gunnar, to år, utsatt for vold og omsorgssvikt.	265
Angus, tre og et halvt år, utsatt for vold og omsorgssvikt	266
Behandlingsomsorg for spedbarn eksponert for alkohol, rusmidler og medikamenter	266
Emma, 6 uker, ruseksponert	267
Jonas, to måneder, nikotin- og medikamenteksponert	267

Alex, fem måneder, eksponert for nikotin, medikamenter og alkohol.	268
Nanna, ti måneder, ruseksponert og omsorgssviktet	270
Behandlingsomsorg for småbarn eksponert for alkohol, rusmidler og medikamenter	271
Alex, som nå er tre år, preget av FASD	272
Mona, tre år, eksponert for LAR-medikamenter	274
Kapittel 18	
Plassering utenfor hjemmet	276
Ulike plasseringsalternativer	276
Suksessfaktorer og utviklingsfremmende prosesser etter omsorgsovertakelse.	278
Barna	278
Biologiske foreldre	280
Fosterforeldre.	282
Det offentliges tilrettelegging	284
Betydningen av kultur.	286
Midlertidig plassering av de minste barna.	287
Bruk av barnehage under opphold i beredskapshjem og ved fosterhjemspllassering.	288
Søsken i fosterhjem.	289
Adopsjon som barnevernstiltak i Norge.	291
Kapittel 19	
Samvær	294
Vurdering av samvær ved akuttpllassering	296
Vurdering av samvær ved plassering i fosterhjem	301
Betydningen av kultur ved vurdering av samvær	305
Søskenkontakt når barn plasseres i ulike fosterhjem	307
Kommentar til bokas to siste kapitler	308
Etterord	309
Litteratur	310
Stikkord	342